

Andreja Talan
Stefan Treskanica
 [povijest]

Nada Klaić (1920.-1988.)*

Slika 1 Nada Klaić

Povodom 20. godišnjice smrti i 90. obljetnice rođenja prisjetit ćemo se Nade Klaić, osobe plodnog znanstvenog i nastavnog djelovanja koja je dala velik doprinos razvoju hrvatske historiografije u drugoj polovici 20. stoljeća. Članak je uklopljen u cjelinu posvećenu obilježavanju stogodišnjice Katedre za pomoćne povijesne znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koju je, uz djelatnost na matičnoj Katedri za hrvatsku povijest, ona vodila od 1962. godine pa do smrti.

*Zahvaljujemo prof. dr. sc. Mirjani Matijević Sokol i doc. dr. sc. Zrinki Nikolić-Jakus te prof. dr. sc. Nevenu Budaku, Tomislavu Galoviću, prof., prof. dr. sc. Ivi Goldsteinu i dr. sc. Trpimiru Vedrišu što su s nama podijelili uspomene vezane uz Nadu Klaić te nas savjetovali i pomogli pri prikupljanju materijala vezanih uz pisanje članka.

Ponekad nam se historijske priče čine odviše pitkima, jasnima i samorazumljivima. Zarana ih upijemo i prihvatimo kao neupitne činjenice. S vremenom te priče, romantičarske i idealizirane konstrukcije povjesničara, okoštaju i trajno se usijeku u svijest čitavog naroda. U takvim okolnostima, borba protiv mitova koji su prerasli u nedodirljive svetinje na prvi pogled predstavlja donkihotovski avanturizam. Ljudi koji se odluče taknuti u njih izabiru put požrtvovne borbe koji iziskuje osobnu hrabrost i ustrajnost, ali istovremeno i prkos, žestinu i posvećenu drskost.

Nada Klaić, unuka hrvatskog povjesničara, „dedeka“ Vjekoslava,¹ rođena je 21. srpnja 1920. u Zagrebu gdje s 23 godine diplomira povijest na Filozofskom fakultetu. Narednih 45 godina, dakle sve do smrti 2. kolovoza 1988., držat će nastavu na Katedri za hrvatsku (narodnu) povijest istoga fakulteta, prvo u statusu asistenta, a od 1969. i kao redovni profesor. Doktorirala je 1946. godine tezom *Političko i društveno uređenje Slavonije za Arpadovića*. Dugogodišnji boravak na fakultetu, uz znanstveni rad, obilježio je njezinu karijeru i život. Po sjećanjima kolega i učenika, bila je pristupačna i susretljiva prema onima koje je podučavala te je znala plijeniti pažnju studenata energičnim predavanjima punim zanosa koja su uvijek bila dobro posjećena. „Teta Nada,“ kako je tražila da je studenti zovu, sijede kose i odjevena u plavu kutu, običavala je s njima piti kavu potičući rasprave koje bi na kraju prerastale u njezin monolog. Nije bila stroga na ispitima i „nije studenta ispitivala ono što on ne zna, već je provjeravala njegovo znanje.“² U okviru nastavnog rada, više godina je predavala i na Filozofskom fakultetu u Zadru. Za mladih dana aktivno se bavila rukometom i odbojkom, a navedene je sportove igrala i sa studentima potičući ih na zdraviji život.

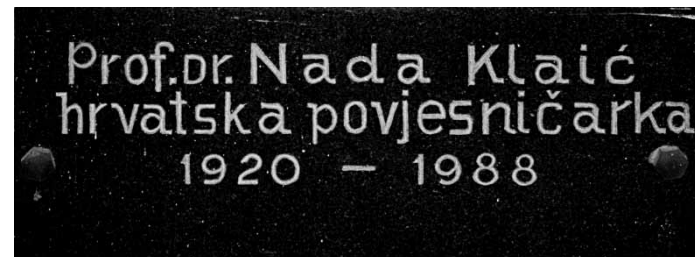
Njezino znanstveno djelovanje temeljilo se na diplomatičkim istraživanjima, prevrednovanju izvora i kritici dotadašnjih tumačenja, a posljedično tomu za većinu srednjovjekovnih izvora ustvrdila je da su falsifikati. Ustvrdila je da su pojedina djela krivotvorena ne znači nužno i njihovo potpuno odbacivanje kao neupotrebljivih. Dapače, iako je sve povelje iz doba narodnih vladara okvalificirala kao falsifikate, sama piše da su one „i danas bogata riznica iz koje crpimo naše znanje o historijskim činjenicama za razdoblje Trpimirovića.“³ Takav, kritički pristup, koji je između ostalog uzrokovao brojne polemike i neke negativne reakcije njezinih kolega, značajno je pridonio razvoju i daljnjem usmjerenju hrvatske medievistike. Vođenje rasprava, koje je svjesno izazivala i u kojima bi stradao „pokoji nedužan očevidac,“⁴ bio je način kojim bi diskreditirala protivnika i propitivala njegovu argumentacijsku snagu, ali i otvarala nova pitanja te poticala raznovrsnost povijesnih interpretacija iz kojih, na koncu, dobivamo potpuniju i slojevitiju sliku pojedinog problema. Kao rezultat toga, „njezin javni rad i polemiziranje su u mnogo užej svezi s njezinim cjelokupnim opusom nego u drugih historičara ili općenito istraživača.“⁵

Nabrajati sve izvore čiju je autentičnost Nada Klaić osporila ili ih na drugačiji način iščitavala i oko kojih se digla rasprava u ovome članku nema smisla jer bi nam to uzelo previše prostora i zamorilo čitatelja. No, svakako valja spomenuti barem neke od njih. Diskutirala je oko sudionika splitskog crkvenog sabora 925. godine i tiskare u Kosinju, osporila vjerodostojnost Višeslavovoj krstionici,

Trpimirovoj darovnici, tzv. *Pacta conventa*, nekim dalmatinskim privilegijama i ispravama, uklonila mit o Zvonimirovoj kletvi, inzistirala da se kralj Petar koji je stradao na Gvozdu preziva Snačić, a ne Svačić te tragala za stvarnim uzrocima i zbivanjima iza buna u 16. stoljeću. Prvo djelo u kojem je objedinjen njezin kritički rad na vrelima jest *Izvori za hrvatsku povijest*, izdano u četiri dijela. Kasnije će na toj osnovi, uz neke preinake i dodatke, nastati knjiga *Izvori za hrvatsku povijest do 1526. godine* koja i danas služi kao pregledan priručnik u proučavanju toga dijela naše povijesti. Priredila je i kritičko izdanje djela *Historia salonitana maior*, izdano 1967. godine.

Vrijednost je njezina rada i u tome što je u svojim sintezama, *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku* te *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, prvi puta u hrvatskoj historiografiji objedinila kulturnu, društvenu i političku povijest u cjelovit, kritički obrađen tekst.⁶ Rad Nade Klaić, između ostaloga, odlikuje multidisciplinarnost pristupa i povezivanje dosega drugih struka, poput arheologije, lingvistike i povijesti umjetnosti, sa saznanjima povijesne znanosti.⁷ No, konceptijski su navedena djela i dalje počivala na tradicionalnoj historiografiji.⁸

Njezina prva sinteza, *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*, izišla je 1971. godine, u jeku Hrvatskog proljeća, pa nije teško zamisliti položaj autorice kao žene u dominantno muškom miljeu kako u vrijeme nacionalnih previranja ruši ustaljene mitove. Doista, trebalo je odvažnosti za takav potez u tom trenutku. Važno je ovdje naglasiti da Nada Klaić nikad nije bila članica Partije ili pobornica tadašnjeg režima već se, kako i sama kaže, „u dugogodišnjem radu na hrvatskoj povijesti srednjeg vijeka borila uvijek za naučnu istinu.“⁹

Slika 2 Natpis ponad posljednjeg počivališta Nade Klaić na Mirogoju

Izuzev članaka, recenzija i polemika kojima njezin opus obiluje, od velikog je značaja serija monografija o hrvatskim i, posebice, slavonskim gradovima kojima je potaknula detaljnije bavljenje dotad gotovo neistraženim problemima hrvatskoga srednjovjekovlja. Ta su djela: *Zadar u srednjem vijeku do 1409.* (uz Ivu Petriciolija), *Zagreb u srednjem vijeku*, *Vinodol*, *Crtice o Vukovaru u srednjem vijeku*, *Trogir u srednjem vijeku: javni život grada i njegovih ljudi*, *Koprivnica u srednjem vijeku*, *Medvedgrad i njegovi gospodari*. Sudjelovala je u pisanju 1. i 2. sveska *Historije naroda Jugoslavije*, ali je prvom svesku pridonijela znatno skromnije u odnosu na drugi gdje je obrađivala razdoblje ranoga novog vijeka. Od velikaških obitelji kojih se dotiče u navedenim djelima posebnu je pažnju posvetila Geljskima, o kojima je napisala i zasebnu monografiju, *Zadnji knezi Celjski v deželah Sv. Krone*. Posthumno,

godinu dana nakon smrti, objavljena je njezina *Srednjovjekovna Bosna: politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe, 1377. g.*, a 1990. godine iz tiska izlazi i *Povijest Hrvata u srednjem vijeku* u kojoj revidira neke vlastite ranije teze, pa se tako oko pitanja doseobe Hrvata opredjeljuje za njihovu autohtonost na području negdašnje Karantanije.

Danas, dvadeset i jednu godinu nakon smrti Nade Klaić, prave valorizacije njezina opusa još nema, pa čak niti, uz nekoliko članaka i fragmenata iz knjiga koji su nam koristili pri pisanju, detaljnijeg biografskog osvrtu ili zbornika u njezinu čast. To je svakako premalo za osobu koja je svojim dugogodišnjim znanstvenim djelovanjem ostavila značajan trag u hrvatskoj medievistici druge polovice 20. stoljeća. Još za života zaobilazila su je priznanja pa tako nikada nije postala član JAZU-a, a djela su joj rijetko prikazivana u časopisima. Možda je tomu tako jer je i sama često bivala „usamljeni tragač za povijesnom istinom,“¹⁰ nailazeći na prepreke ali ih nerijetko i stvarajući. Upoznati s teškoćama oko pronalaska relevantnih materijala i radova o Nadi Klaić, smatramo da je najbolji način upoznavanja zainteresiranih studenata s njezinim doprinosom i načinom pristupanja povijesnim pitanjima da i sami posegnu za djelima autorice, strukturalno i problemski vrlo bogatima, a počesto i nezaobilaznima pri proučavanju mnogih tema.

IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE:

Izvori za hrvatsku povijest. Zagreb: Školska knjiga, 1955.-1959.

Marginalia uz problem doseljenja Hrvata. Ljubljana, 1966.

Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku. Zagreb: Školska knjiga, 1971.

Izvori za hrvatsku povijest do 1526. godine. Zagreb: Školska knjiga, 1972.

Društvena previranja i bune u Hrvatskoj u XVI i XVII stoljeću. Beograd: Nolit, 1976.

Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku. Zagreb: Školska knjiga, 1976.

Zadar u srednjem vijeku (zajedno s Ivom Petriciolijem). Zadar: Filozofski fakultet, 1976.

Povijest Zagreba. Zagreb: SN Liber, 1982.

Crtice o Vukovaru u srednjem vijeku. Vukovar: Gradski muzej, 1983.

Trogir u srednjem vijeku. Trogir: Muzej grada Trogira, 1985.

Medvedgrad i njegovi gospodari. Zagreb: Globus, 1987.

Vinodol: od antičkih vremena do knezova krčkih i Vinodolskog zakona. Pazin-Rijeka: Historijski arhiv, 1988.

Srednjovjekovna Bosna: politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe (1377. g.). Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1989.

Povijest Hrvata u srednjem vijeku. Zagreb: Globus, 1990.

Zadnji knezi Celjski v deželah sv. Krone. Celje: Prese, 1991.

KORIŠTENA LITERATURA:

I.

Budak, Neven – Zdenka Janeković-Römer – Ivo Goldstein. „Bibliografija prof. dr. Nade Klaić.“ *Historijski zbornik XLII* (1989), 255-264.

Budak, Neven – Tomislav Raukar. *Hrvatska povijest srednjeg vijeka*. Zagreb: Školska knjiga, 2006.

Enciklopedija, opća i nacionalna u 20 knjiga, s.v. „Klaić, Nada.“ Sv. XI. Zagreb: Pro Leksis – Večernji list, 2006.

Fine, John Van Antwerp. *Early Medieval Balkans*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1991.

Goldstein, Ivo. „Nada Klaić – borac za povijesnu istinu.“ U: Klaić, Nada. *Srednjovjekovna Bosna: politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe, 1377. g.* Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1989.: 267-275.

Hrvatski biografski leksikon, s.v. „Klaić, Nada.“ Sv. VII. Zagreb: LZMK, 2009.

Hrvatska enciklopedija, s.v. „Klaić, Nada.“ Sv. V. Zagreb: LZMK, 1999.

Klaić, Nada. *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*. Zagreb: Školska knjiga, 1971.

Klaić, Nada. „Krimiće neupućena autora (Tragedija hrvatske historiografije Z. Kulundžića).“ *Vjesnik*, 7. travnja 1974.: 8.

Opća enciklopedija, s.v. „Klaić, Nada.“ Sv. IV. Zagreb: JLZ, 1978.

Raukar, Tomislav. *Hrvatsko srednjovjekovlje: prostor, ljudi, ideje*. Zagreb: Školska knjiga – Zavod za povijest Filozofskog fakulteta, 1995.

Raukar, Tomislav. „Nada Klaić ili život povjesničara.“ *Danas*, 23. kolovoza 1988.: 43.

II.

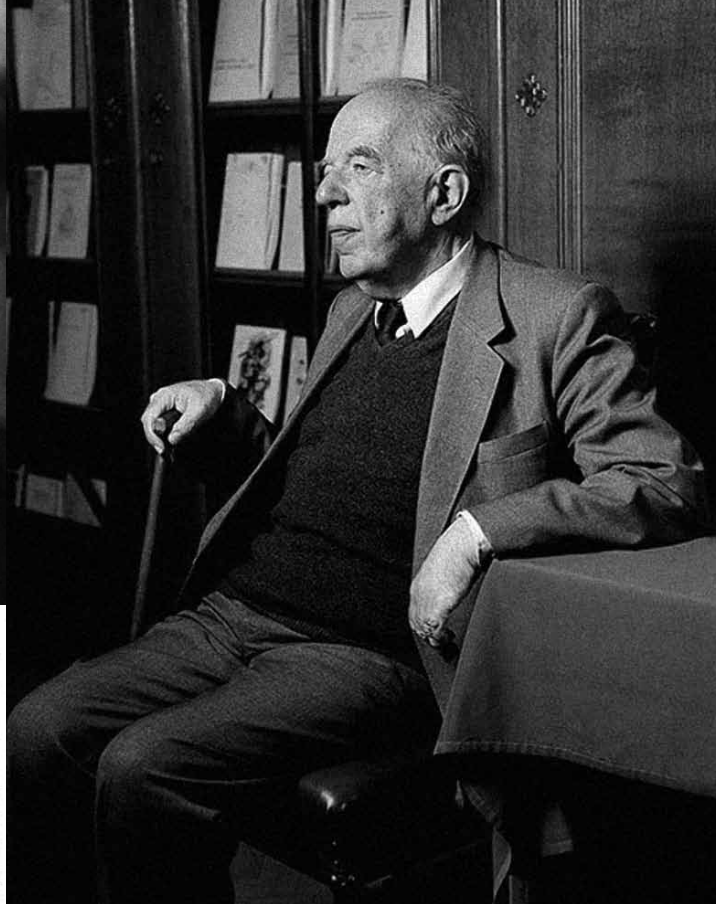
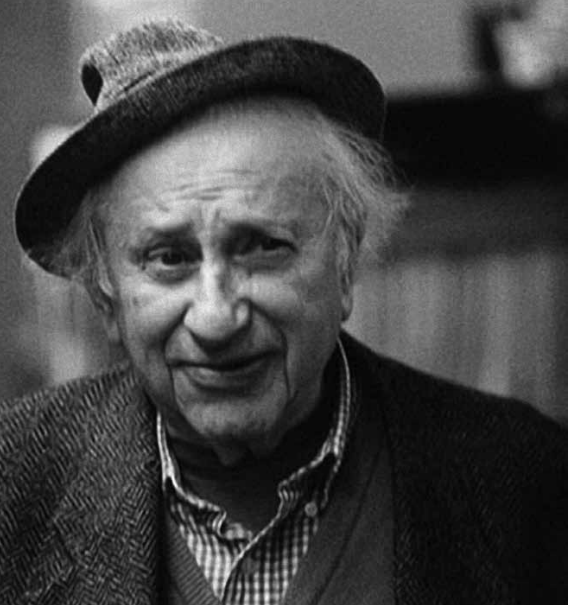
Fotografije su preuzete dana 18. travnja sa sljedećih web-stranica:

www.upload.wikimedia.org/wikipedia/hr/8/8a/NadaKlai%C4%87.jpg;

www.upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d3/Nada_Klai%C4%87_Mirogoj_lipanj_2008.jpg

BILJEŠKE STR. 370-373

- 1| Vjekoslav Klaić (1849.-1928.), istaknuti hrvatski povjesničar, autor monumentalnog djela *Povijest Hrvata* u pet knjiga.
- 2| Ivo Goldstein, „Nada Klaić – borac za povijesnu istinu“ u: Nada Klaić, *Srednjovjekovna Bosna: politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe, 1377. g.* (Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1989.), 269. (dalje: Goldstein, *Nada Klaić*).
- 3| Nada Klaić, *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku* (Zagreb: Školska knjiga, 1971.), 3.
- 4| Goldstein, *Nada Klaić*, 269.
- 5| Goldstein, *Nada Klaić*, 269.
- 6| Neven Budak – Tomislav Raukar, *Hrvatska povijest srednjeg vijeka* (Zagreb: Školska knjiga, 2006.), 17.
- 7| Goldstein, *Nada Klaić*, 271.
- 8| Tomislav Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje: prostor, ljudi, ideje* (Zagreb: Školska knjiga – Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta, 1995.), 7.
- 9| Nada Klaić, „Krimiće neupućena autora (Tragedija hrvatske historiografije Z. Kulundžića).“ *Vjesnik*, 7. travnja 1974.: 8.
- 10| Goldstein, *Nada Klaić*, 269.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 6/7 2009.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VI, broj 6/7, 2009.

Glavna i odgovorna urednica

Nikolina Sarić

Uredništvo

Tomislav Bradolica, Vanja Dolenc,
Nikolina Sarić, Filip Šimetin Šegvić,
Andreja Talan

Urednik pripravnika

Stefan Treskanica

Redakcija

Tomislav Bradolica, Vanja Dolenc,
Nikolina Sarić, Filip Šimetin Šegvić,
Andreja Talan, Stefan Treskanica

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Jasna Galjer
Tomislav Galović, prof.
dr. sc. Ivo Goldstein
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Petar Korunić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Mirjana Matijević-Sokol
dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus
dr. sc. Drago Roksandić

Lektura i korektura

Vedrana Janković
Marko Pojatina
Zoran Priselac

Dizajn i priprema za tisak

Tomislav Vlainić
Lada Vlainić

Prijevod sažetaka na engleski jezik

Tomislav Brandolica
Marko Lovrić
Marija Marčetić

Prijevod sažetaka na njemački jezik

Azra Plićanić-Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić

Prijevod sažetaka na francuski jezik

doc. dr. sc. Zvezdana
Sikirić-Assouline
Zrinka Miladin

Izdavač

ISHA Zagreb
– Klub studenata povijesti

Tisak

Kerschhoffset

Naklada

Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja uredništva
i izdavača. Izdanje časopisa ostvareno
je uz novčanu potporu Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
Cijena časopisa iznosi 7,00 kn.

Adresa uredništva:

ISHA Zagreb
– Klub studenata povijesti
(za: Redakcija „Pro tempore”),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
nikolina.sar@gmail.com

